Retorica discursului omiletic[1]. Despre puterea și lumina cuvântului

Eva-Nicoleta BURDUȘEL

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Centrul de Cercetări Filologice și Interculturale
"Lucian Blaga" University of Sibiu, Centre of Philological and Intercultural Research
Personal e-mail: eva.burdusel@ulbsibiu.ro

The Rhetorics of the Homiletical Discourse. On the Power and Light of the Word

The present paper, originally delievered as a presentation occasioned by the 2014 National Conference on "Religious Text and Discourse", aims to perform an analysis of the power and the inner light of the word, thus empowering and enlightening both the gifted speaker and the mindful listener. The former part of our study pays attention to verbal and non-verbal dimensions of communication, particularly in religious discourse, whereas the latter section provides a multi-dimensional analysis and semantic interpretation of the word in religious contexts.

Keywords: religious text and discourse, verbal and non-verbal communication, spiritual communicaiton, communication and communion

Motto: *"Și au zis unul către altul:*
Oare, nu ardea în noi inima noastră,
când ne vorbea pe cale și ne tâlcuia Scripturile?"
(Sf. Evanghelie dupa Luca, cap. 24, versetul 31)

Vom începe studiul despre puterea cuvântului prin câteva considerații preliminare despre semnificația și starea comunicării în societatea contemporană. Comunicarea este o componentă fundamentală în relaționarea interumană și interinstituțională, abilitate esențială în medierea interculturală, reprezintă o punte de legătură într-o lume multipolară, vector de inovare culturală și promovare a imaginii, precum și unul dintre cele mai importante criterii ale angajatorilor în procesul de recrutare, dar și o competență fundamentală în activitățile academice: procesul de predare-învățare-cercetare. Este esențial să remarcăm semnificația cooperării internaționale – într-o lume globală și interconentată, marcată de o dinamică socio-temporală și relativizarea distanțelor geografice – fundamentată de o profundă cunoaștere a altor culturi și civilizații, o bună înțelegere a limbii și ideologiilor mediate de o comunicare eficientă și coerentă.

În continuare ne propunem să abordăm procesul de comunicare din perspectiva discursului omiletic și dimensiunea spirituală a ființei umane implicată în dialogul cu sine sau cu ceilalți, cu rol revelator și transformator, și cu multiple valențe care vor fi ilustrate pe parcursul analizei noastre.

Vom analiza și exemplifica pe parcursul demersului nostru analitic puterea cuvântului creator în multitudinea conotațiilor pe care le-a dobândit în sfera spirituală, la care vom adăuga și rolul complementar al comportamentul non-verbal: expresivitatea, tonul, timbrul și volumul vocii precum și micile gesturi care pot deveni vectori importanți în transmiterea informațiilor sau învățăturii și descifrarea adevăratelor intenții și înțelesuri ale mesajului. Ascultarea și observarea atentă sunt abilități care pot fi exersate și antrenate pentru a dobândi un grad înalt de acuratețe

BDD-A26144 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:17:24 UTC)

în 'citirea' și înțelegerea contextului situațional. Un bun comunicator va stabili o legătură vitală și va capta atenția publicului din primele momente, transformând audiența în partener activ, evocându-l în acest moment pe Părintele Galeriu care, prin forța și expresivitatea gesticii sale, este exemplar pentru puterea convingerii prin cuvântul viu; de asemenea, tonul și timbrul vocii, cadența și ritmul exprimării îl remarcă pe Părintele Galeriu ca un orator cu har divin.

În această etapă a demersului nostru analitic, este necesară evidențierea caracterului inter- și pluridisciplinar al discursului omiletic. Oratoria a fost recunoscută încă din antichitate, în prima parte a secolului V î.Hr., drept o disciplină esențială, deopotrivă artă și știință, care împuternicea cetățenii Greciei antice, într-o perioadă tumultoasă a istoriei și a vieții publice, să pledeze într-un mod cât mai convingător în fața ‚instanței', astfel încât vorbitorul cel mai abil în construirea și argumentarea cazului era nu doar un bun practicant al artei cuvântului dar și câștigător în litigii. Cicero – remarcabil om de stat care a trasat repere de o acută actualitate în conducerea unei țări – filosof, politician, orator desăvârșit dar și teoretician al retoricii, a conturat un portret minuțios al abilităților necesare unui bun orator care își va dovedi capacitatea de a exprima „forța unei idei și să o comunice publicului prin argumente bazate pe cunoaștere și înțelepciune ... Un orator trebuie să fie capabil să aleagă limbajul potrivit și să-și aranjeze cu grijă cuvintele. De asemenea, oratorul trebuie să înțeleagă toata aria de emoții cu care ne-a înzestrat natura ... Totodata, oratorul trebuie să fie înzestrat cu duh și șarm aparte, să fie cultivat în spiritul înaltei societăți, dar să aibă și abilitatea de a lovi dur atunci când își atacă adversarul. În plus, trebuie să dea dovadă de o grație subtilă și rafinament. În fine, oratorul trebuie să aibă o minte ageră ca să-și poată aminti momentele și exemplele relevante din istorie și trebuie să aibă noțiuni temeinice de drept ... Cred că nimeni nu poate deveni cu adevărat un orator desăvârșit decât dacă are o cultură solidă ... Desigur, nu susțin că un orator trebuie să fie atotcunoscător, mai ales în tumultul societății moderne, dar sunt convins că oricine își spune orator trebuie să jongleze cu îndemânare cu orice subiect, astfel încât discursurile sale să aibă atât formă, cât și conținut de calitate".[2]

În ciuda unor conotații negative care au fost, de-a lungul timpului, asociate retoricii – cauzate de posibilitatea manipulării auditoriului în procesul comunicării, „Retorica" lui Aristotel este primul tratat care ne prezintă oratoria într-un mod sistematic și de referință până în prezent, precum și triada modalităților de persuasiune: ethos – prin crediblitate, autoritate, moralitate; logos – recursul la logică, informație, cunoaștere; pathos – implicarea emoției în procesul de comunicare. „Genurile retoricii sunt în număr de trei, atâtea câte sunt, de altfel, și clasele de auditori ai discursurilor. Căci discursul este format din trei elemente, și anume: cel care vorbește, subiectul despre care vorbește și cel căruia el îi vorbește, iar scopul se referă la acesta din urmă, vreau să spun auditorul ... sunt trei genuri de discursuri oratorice: deliberativ, judiciar, demonstrativ."[3] Un bun orator se va adresa cu precădere intereselor și nevoilor publicului – aceste coordonate vor constitui dominanta discursului[4] – iar pentru a fi credibili, este esențial să manifeste: înțelepciune practică, virtute și bunăvoință.[5]

Retorica este o componentă sine-qua-non a științelor juridice și, în același timp, transdisciplinară, prin interferența și multitudinea semnificațiilor pe care le comportă în diferite domenii: drept, diplomație, politică, teologie, educație. Pentru a ne susține afirmația, amintim aici pe Sf. Vasile cel Mare, cel numit de către Sf. Grigorie "retor între retori, filosof între filosofi, preot pentru creștini înainte de hirotonie", Sf. Ioan Gură de Aur - care stăpânea arta retoricii, avocat dar și arhiepiscop mai târziu - Sf. Antonie de Suroj licențiat în fizică, chimie, biologie și care a obținut doctoratul în medicină la Paris; ofițer al armatei franceze, chirurg dar și preot ortodox, Sf. Luca tămăduitor de trup și suflet, prin profesia de chirurg și slujirea chiriarhală ca arhiepiscop al Crimeii, având și vocația de orator iscusit. Discursul teologic s-a împletit într-un dialog al religiei cu știința și în spațiul spiritual românesc, evocându-i pe: Pr. Galeriu prin permanența și intensitatea culturii din predicile ale căror ecouri sunt actuale și în prezent; Pr. Teofil Părăian care mărturisea: "ceea ce m-a salvat au fost credința și cultura"; precum și duhovnicul neamului românesc și Sfânt al Ardealului, "îngerul cu cădelniță de aur" cum îl numea Prea Sfintitul Dr. Daniil Stoenescu, Episcop al Daciei Felix, pe Pr. Arsenie Boca – din ale cărui predici răzbat cunoștințe de anatomie și psihologie, îmbinate armonios cu dimensiunea spirituală, reflectate în "*Cuvinte Vii*" și "*Cărarea Împărăției*" transmise credincioșilor, și care se adresează omului în totalitatea sa.

În completarea și pentru consolidarea acestor afirmatii, adăugăm aici și cuvintele lui Petre Țuțea consemnate în *Jurnalul* alcătuit de Radu Preda: „Fără religie omul rămâne un animal rațional și muritor care vine de nicăieri și merge spre nicăieri" și „sub raportul adevărului, un om modern, care are conștiința teoretică dar nu și religioasă, nu se deosebește de un primitiv ... știința nu răspunde la nici un ‚de ce' ci constată – util sau eronat"[6], iar atenționarea eseistului și filosofului român ca „informația e modul omului de a se înșela pe sine, atunci când supraabundența ei riscă să-i taie legătura cu realul"[7] ne reamintește faptul că omul are datoria de a păstra un echilibru între dimensiunea telurică, materială și cea spirituală, divină printr-un „dialog rugător al omului cu cerul"[8].

În continuarea analizei noastre, vom identifica dimensiuni plurivalente, dar nu exhaustive, ale

BDD-A26144 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:17:24 UTC)

cuvântului în procesul de comunicare, cu exemplificare în discursul omiletic cu putere tămăduitoare, proniatoare și însuflețitoare.

Comunicarea este un proces care necesită participarea emițătorului și receptorului deopotrivă, prezența activă a vorbitorului și ascultătorului creează *comuniune* prin *cuvântul* care prinde viață, lumină și putere prin harul vorbitorului dar transfigurează, arde, însuflețește și dă rod bun prin capacitatea, disponibilitatea și starea de prezență a ascultătorului[9] așa cum înțelept spunea Pr. Arsenie Boca: "cea mai lungă cale este de la urechi la inimă". Cuvintele au o dubla funcție, producând nu doar schimbarea la față a sufletului ascultătorului, atent cu mintea și inima deschisă, dar "cuvintele, rostite sau scrise, sunt valul dincolo de care se ascunde și prin care se descoperă sufletul unei persoane".[10] În volumul *Atotprezență și Parusie,* Prea Sfințitul Părinte Dr. Daniil Stoenescu, Episcop al Daciei Felix, ne revelează noi valențe ale cuvântului care este o umbră și în același timp o expresie a gândului. "Fiecare cuvânt cuprinde și ascunde în sine cel puțin un gând. Gândurile din cuvinte sau gândurile cuvintelor sunt razele de lumină ale cuvintelor, dând acestora sens, durată, direcție și conținut. Prin întruparea Sa, Logosul sau Cuvântul lui Dumnezeu făcându-Se om, a folosit cuvintele unei limbi omenești, instrument al Revelației, pentru a ne aduce, a ne face cunoscut și a ne transmite, prin cuvintele limbii aramaice, mesajul Său dumnezeiesc ca și Cuvânt al lui Dumnezeu. Teologia cuvintelor izvorăște din taina și virtutea tăcerii și practica rugăciunii lăuntrice. Atunci cuvântul este așezat, măsurat, bine cumpănit, hotărât și cu putere multă, zidind prin vorbire, comunicare și comuniune nevăzute punți și poduri de iubire și lumină între oameni și semeni".[11]

Cuvântul arde și aprinde lăuntric în inimile oamenilor, așa cum ne dezvăluie Pușkin misiunea profetică a celor aleși de a prooroci oamenilor prin "cuvânt de foc"[12] sau îndemnul lui Marcus Tulii Ciceronis: "Oratorul să stralucească dacă vrea să-l înflăcăreze, impresioneze, ardă pe judecător"[13]. Cuvintele Pr. Arsenie Boca despre "întâlnirea cu Mântuitorul" care "schimbă pe oricine"[14] ne aduc aminte de cei doi apostoli și ucenici ai lui Iisus, Luca si Cleopa, trăind bucuria necuprinsă în cuvinte a întâlnirii cu Mântuitorul dupa Înviere în drumul spre Emaus, iar parabola se încheie cu o sfâșietoare pocaință: "Oare, nu ardea în noi inima noastră, când ne vorbea pe cale și ne tâlcuia Scripturile?"[15]

Cuvântul care zidește, viu, însuflețitor reprezintă o altă dimensiune revelată de către Sfinții Părinți și mari duhovinici ai Ortodoxiei. Sf. Luca, amintit deja, unul din propovăduitorii Evangheliei, erudit al vremurilor sale, tămăduitor al trupurilor și sufletelor, iscusit medic dar și pictor de icoane prin care deschide inimile și ochii sufletului oamenilor către taina și harul credinței. Distingem aici atât lumina credinței cât și cea fizică reamintind atât întâlnirea celor doi ucenici, Luca și Cleopa, cu Mîntuitorul "Iisus Însuși, apropiindu-Se, mergea împreună cu ei. Dar ochii lor erau ținuți ca să nu-l cunoască."[16] cât și cuvintele Părintelui Constantin Galeriu: "Ai ochi dar dacă este întuneric vezi? Nu vezi. Deci lumina este înaintea ochiului."[17] Sfântul Ardealului, cum s-a înscris în inimile și conștiința credincioșilor Părintele Arsenie Boca, a fost cu dreptate numit deăcatre omul de cultură și teologul, Nichifor Crainic – gânditor și trăitor al Ortodoxiei – zugrav de suflete și de biserici, prin darul și harul cuvântului.[18] PreaSființa Sa Episcop Dr. Daniil Stoenescu, relatând întâlnirea dintre Lucian Blaga și Pr. Arsenie Boca: "Fericit ești Părinte Arsenie că ai ajuns un mit." "Pentru ce, Maestre?" "Pentru că crezi ceea ce spui", ne înăarește astfel credința în puterea ziditoare a cuvântului izvorât din lumina credinței.

Răspunsul la întrebarea jurnalistului Vartan Arachelian "De ce frica de cuvânt?" într-un dialog cu Părintele Galeriu, ne oferă noi conotații ale tainei și puterii cuvântului: "Cuvântul este Însuși Dumnezeu; Logosul este numit în Evanghelie: 'La început era Cuvântul. Cuvântul era de la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul.' Cuvântul este calea aceasta divină și umană de a comunica, de a ne împărtăși unul celuilalt taina noastră lăuntrică, puterea noastră. Pentru noi, [ortodocsii] Cuvântul te face oaspete al sufletului tău, al inimii tale și, de asemenea, celălalt îți devine un fel de găzduire căreia să-i comunici această iluminare interioară, pentru că prin cuvânt faci legătura cu Dumnezeu-Cuvântul, cu taina Sf. Treimi." [19]

O altă dimensiune o reprezintă cuvântul de învățătură, de luare aminte pe care cu nesaț îl căutăm în scrierile marilor duhovnici, iar exemplele abundă in Ortodoxia română.[20] Învățăturile Sfinților Părinți ne oferă numeroase exemple ale darului oratoriei, de o pregnantă actualitate *Sf. Ioan Gura de Aur* / Hrisostom – cu o temeinică pregătire în domeniile retoricii, filosofiei, dreptului, ceea ce astăzi am numi o educație interdisciplinară, "învățător și sacerdot universal"; este și în prezent cunoscut pentru "Omiliile" sale; iar despre *Sf. Grigorie de Nazianz*, Gala Galaction spunea: "Elocința lui Grigorie este o culme de fericită întâlnire între tehnica desăvârsită a ... retoricii elinești și entuziasmul credinței în Iisus Hristos ... mestesugul de a îmbrăca ideea în veșmintele imperiale ale cuvântului, darul lui de a robi auzul și inima cu vraja elocinței, puterea lui de-a ne lega în ghirlandele savante ale înaltei oratorii."[21] Iar în scrierile Prea Sființitului Episcop Dr Daniil Stoenescu găsim unitatea în treime a darurilor Sfinților Trei Ierarhi: "*Sfântul Vasile cel Mare* este protos atât în soborul sfinților capadocieni, cât și în soborul Sfinților Trei Ierarhi. El este mâna care lucrează și înfăptuiește ceea ce mintea (Sf. Grigorie Teologul) cugetă și ceea ce gura (Sf. Ioan Gura de Aur) vorbește."[22]

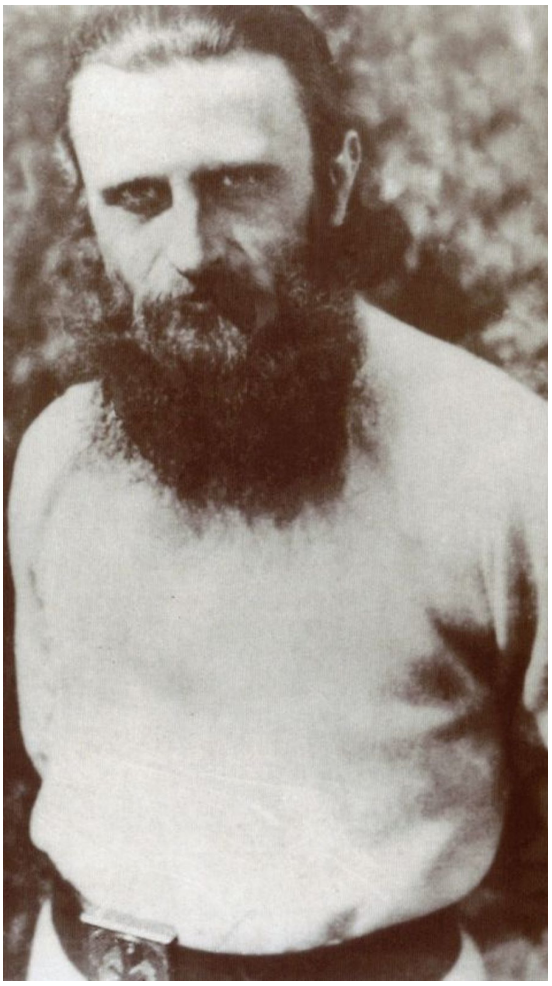
BDD-A26144 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:17:24 UTC)

Sf Grigorie Teologul mărturisea despre Sf Vasile cel Mare: 'Cuvântul lui era precum tunetul pentru că viața lui era ca fulgerul'".[23]

Una dintre cele mai bogate în semnificații și des întâlnite dimensiuni ale cuvântului este cea de vestitor al Evangheliei și purtător de har divin, cuvântul mărturisitor. În acest sens, amintim invocarea Duhului Sfânt pentru a conferi mai multă putere propovăduirii Cuvântului Evangheliei, când Diaconul cere binecuvântarea Preotului rostind: "Binecuvântează, Părinte, pe Binevestitorul Sf. Apostol si Evanghelist ..." iar preotul răspunde: "Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfântului, întru tot lăudatului Apostol [...] să-ti dea ție celui ce binevestești *cuvânt cu putere multă* spre descoperirea Evangheliei iubitului Său Fiu, a Domnului nostru Iisus Hristos." De asemenea, Prea Sfințitul Părinte Dr. Daniil Stoenescu, Episcop al Daciei Felix, ne atrage atenția asupra unei diferențe semantice importante, între "Cuvântul lui Dumnezeu" care este rar în "cuvintele oamenilor" (cf. I regi 3.1); în acelasi timp, : "Cuvântul nu poate fi mai puternic decat gândul. Puterea cuvântului cuiva este pe măsura puterii gândului luminat și în spirit, a minții sau a cugetării smerite la cele sfinte și dumnezeiești. 'Cuvânt cu putere multă' ar putea însemna mai întâi gând sau cugetare cu putere multă. 'Iar El vorbea ca Unul care avea putere ...' (Matei, 7.29)" În continuarea acestei idei, "Gândul este rădăcina, ideea este tulpina iar cuvintele sunt ramurile cu florile, frunzele și roadele lor. Ideea este săgeata de lumină a cuvintelor. Cuvintele se nasc din idee pe care o îmbracă și o exprimă. Cuvintele înfloresc precum florile de primăvară, rodesc precum roadele de vară și uneori își ofilesc frunzele în amurgul toamnei. Dar trunchiul, rădăcina și ramurile rămân. Cuvintele suferă o schimbare și o transformare, dar ideea are o permanență și o rezistență. Ideea se transfigurează prin cuvinte și cuvintele schimbă la față ideea".[24]

Puterea care răzbate din predicile Pr. Arsenie de la Sâmbăta și Prislop, alcătuind volumul "*Cuvinte Vii*": "sunt vremuri și împrejurări în toate vremurile, când, a spune adevarul și a propovădui îndreptarea, îți pot pune viața în primejdie de moarte."[25] Se desprind numeroase tehnici de captare a atenției receptorului pentru a transmite învățătura și "cuvântul cu putere multă" care a "mișcat suflete" și a despătimit; dar remarcăm și actualitatea mesajului însoțit de profunda înțelegere a firii umane; cuvintele Pr. Arsenie transmit un îndem ferm prin propoziții scurte, clare și fără echivoc: "E de neînțeles cum ..." / "Amin, amin zic vouă ..." / ""Omul trebuie să fie statornic ..." / "Nimic mai greu și mai primejdios ..." / "Să înțelegem aceasta!" / "Vreti să știți cine-i mai mare?" / "Sunt epoci în care constatăm revărsări neobisnuite de har ..." / "Găsești calități sufletești unde nu te aștepți ..." / "Iată aceasta este o mare primejdie ..."

Am selectat astfel câteva din multitudinea

Arsenie Boca
Sursă foto: https://alexandruvalentincraciun.files.wordpress.com/2010/10/251.jpg

conotațiilor pozitive și dimensiunea harică a cuvântului; dar se cuvine să menționăm, în acest moment al analizei noastre, spre luare-aminte, și posibilitatea cuvântului de a crea dezbinare. Cuvântul dezvăluie noblețea sufletească, iar în lipsa acesteia, o folosire nesăbuită a cuvântului produce defăimare, vătămare și dezbinare. Acest din urmă caz este amplu ilustrat în Psalmi: cuvintele lovind precum o sabie: "Fii oamenilor, dinții lor sunt arme și săgeți și limba lor sabie ascuțită" (Psalmul 56) cauzând defăimare: Deşertăciuni a grăit fiecare către aproapele său, buze viclene în inimă şi în inimă rele au grăit / Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene şi limba cea plină de mândrie. ps. 11, sau Cel ce n-a viclenit cu limba, nici n-a făcut rău împotriva vecinului său şi ocară n-a rostit împotriva aproapelui său (Psalmul 14); întărind starea de semerenie: "ca să nu grăiască gura mea lucruri omenești, pentru cuvintele buzelor tale eu am păzit căi aspre" (Psalmul 16); îndemnând la pocăință: "Doamne pune strajă gurii mele și ușă de îngrădire buzelor mele" (Psalmii 140 și 118) dar și cuvintele ca instrument de

BDD-A26144 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:17:24 UTC)

clevetire: "izbăvește-mă de clevetirea oamenilor și voi păzi poruncile Tale" (Psalmul 118) sau: "ascuțitu-sa limba lor ca a șarpelui, venin de aspidă sub buzele lor" (Psalmul 139).

În concluzia acestui studiu, vom menționa din nou rolul cuvântului de învățătură ilustrat de Omiliile la Psalmi ale Sf. Ioan Gură de Aur sau discrepanța dintre aparență și esență, formalism și trărire în duhul credinței, în cazul postului, pe de o parte, și păcatul clevetirii, pe de altă parte, după cum avertiza Pr. Arsenie Boca: "mușcând cu gura, osândind cu vorba și ucigând cu gândul". Cuvântul poate reprezenta și motiv de ispitire sau mântuire: "Fericiți veți fi voi când vă vor ocâri și vă vor prigoni vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minținд din pricina mea" (Matei cp. 5, v. 11-12)

Având în vedere legătura imanenta și transcendentă dintre cuvânt și gând, vom încheia cu afirmația Starețului Tadei de la Vitovnița, "Cum îți sunt gândurile, așa îți este și viața", aceste cuvinte reprezentând și titlul cărții sale.[26]

Note:

1. Articolul a fost prezentat într-o formă preliminară în cadrul Conferinței Naționale, "Text și Discurs Religios" (Sibiu, 7-8 noiembrie 2014)
2. Marcus Tulius Cicero, *Cum se conduce o țară. Ghid antic pentru liderii moderni,* București, Editura Rao: 2013, pp. 49-52
3. Aristotel, *Retorica,* București: Editura IRI, 2002, pp. 101, 103
4. „Putem spune că aproape fiecare om, în particular, și toți oamenii, în comun, au un anumit scop, în urmărirea căruia ei adoptă sau resping o decizie; iar acest scop, ca să spunem pe scurt, îl constituie fericirea și părțile acesteia ... nobletea originii, prietenia unui număr mare de oameni, prietenia oamenilor de bine, bogăția, binecuvântarea cu copii, precum și numărul mare de urmași, bătrânețea frumoasă, de asemenea, virtuțile corpului, precum sănătatea, frumusețea, vigoarea, statura înaltă, aptitudinea pentru întreceri, faima, onoarea, norocul, virtutea {sau, și mai mult, părțile acesteia: înțelepciunea practică, curajul, spiritul de dreptate, cumpătarea} ... bunurile interioare sunt cele relative la suflet și cele care se află în corp, în timp ce bunurile exterioare sunt nobletea originii, prietenii, bogățiile și onorurile." Aristotel, op. cit, pp. 111, 113
5. „... vorbitorul trebuie nu numai să se ingrijeasca de discurs să fie demonstrativ și convingător, ci și să se arate pe el însuși de un anumit fel și, de asemenea, să îl pună pe auditor într-o dispoziție anume", ibidem, pp. 187
6. Radu Preda, *Jurnal cu Petre Țuțea*, București: Editura Humanitas, 1992, pp. 186, 142
7. Radu Preda, op.cit, p. 122
8. Ibidem, p. 165
9. a asculta inseamna mai ales a lua aminte; a participa activ la actul comunicarii si, mai ales, a-si insusi un mesaj care va fi respectat; nu doar a auzi
10. Episcop Daniil Stoenescu, *Atotprezență și Parusie,* Editura Episcopiei Daciei Felix, Vârșeț: 2009, p. 930
11. ibidem, p. 726
12. Alexandr Pușkin poezia "Proorocul / Profetul": "Prooroace, scoală, vezi s-auzi / Cunoaște voia mea cea sfântă / Și-n mintea celor orbi și muți / Cuvantul tău de foc împlântă" sau "Prooroc, ascultă tot pământul / și mările să ocolești / ca voia s-o-ndeplinești / și inimile omenești / tu le aprinde cu cuvântul"
13. Marcus Tulii Ciceroni, "Ad Marcum Brutum" eseu, Lipsiae 1838 cp. 38, 130-132"Ardeat orator si vuult iudicem incendere" ("let the orator burn if he wishes to kindle the judge")
14. Părintele Arsenie Boca, *Cuvinte Vii,* Deva: 2006, p.6
15. Sf. Evanghelie după Luca cap. 24, v. 32
16. Sf. Evanghelie după Luca cap. 24, v. 15-16
17. Părintele Teofil Părăian – «fără lumină, dar luminat"
18. Nichifor Crainic adresându-se Părintelui Arsenie Boca: "din zugrav de suflete, iată-te zugrav de biserică."
19. Vartan Arachelian, *Cuv*ântul care zidește, București: Editura Roza Vânturilor, 1993, p.6
20. *Părintele Arsenie Boca, mare îndrumător de suflete din sec. XX – O sinteză a gândirii Părintelui Arsenie Boca în 800 de capete*
21. "Învățătură veche la vremuri noi", Gala Galaction, Conferințe radiofonice: 1935-1958, Societatea Română de Radiodifuziune, 2005
22. *Atotprezența și Parusie*, p. 842
23. Ibidem, p. 840; Poeme 2.2.119.40; p 38, 74
24. *Atotprezența și Parusie*, p. 936
25. Părintele Arsenie Boca, *Cuvinte vii,* p. 7
26. Tadei, starețul mânăstirii Vitovnita, Editura Predania, 2010

Bibliography:

Aristotel, *Retorica / Rhetorics,* București: Editura IRI, 2002.

Vartan Arachelian, *Cuvântul care zidește / The Word that Builds,* București: Editura Roza Vânturilor, 1993.

Părintele Arsenie Boca, *Cuvinte Vii / Words Alive,* Deva: 2006.

Sf. Evanghelie după Luca.

Episcop Daniil Stoenescu, *Atotprezență și Parusie / Omnipresence and Parousia,* Editura Episcopiei Daciei Felix, Vârșeț: 2009.

Marcus Tulius Cicero, *Cum se conduce o țară. Ghid antic pentru liderii moderni / How to rule a Country. Ancient Guide for Modern Leaders,* București, Editura Rao: 2013.

Radu Preda, *Jurnal cu Petre Țuțea / Diary with Petre Țuțea*, București: Editura Humanitas, 1992.

BDD-A26144 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:17:24 UTC)